ON THE AUCTORIAL SUBJECTIVITY IN SPECIALIZED LITERATURE

Ioana-Crina COROI
"Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This article aims to describe some marks of authorial subjectivity in the literature, especially the scientific discourse in the field of botany and forestry. We believe that any text in the literature bears the subjective mark of the specialist, reality that is obvious in the choice and in the construction of discursive investigation approach.

Keywords: literature, authorial subjectivity, botany, discursive investigation, literary approach.

I. Re-prezentare în literatura de specialitate

În anul 2004, Daniela Rovența-Frumușani afirma că „orice discurs, *a fortiori* discursul științific, este în egală măsură *reprezentare* (e realului, a discursului despre real socialmente construit) și *prezentare* (discurs emis de un locutor anume pentru un interlocutor și el bine circumscris) (2004: 169). Având ca punct de reper această perspectivă, ne propunem să abordăm literatura de specialitate cu caracter științific și să ilustrăm o serie de aspecte legate de modalitatea de a investiga discursiv un discurs științific.

Reprezentarea și prezentarea realului din literatura de specialitate se realizează prin construcții discursive bine determinate, prin vehicularea unor limbaje care nu permit o elasticitate lexicală prea amplă, prin folosirea accentelor argumentative în descrierea unor realități în care neutralitatea și obiectivitatea ar trebui să dețină un loc de seamă. Însă literatura de specialitate nu este întotdeauna un domeniu rigid, uniform și lipsit de dinamică sau de influențe discursive ale vocii auctoriale, ci este purtătoarea unor mărci subiective care, nu de puține ori, îi conferă textului un farmec deosebit.

II. Mărci ale subiectivității auctoriale în literatura de specialitate

În demersul nostru ne vom opri atenția asupra ilustrării unor aspecte discursive inedite pe care le-am putut observa treptat în etapa de documentare și de constituire a unor corpusuri de analiză discursivă din literatura de specialitate românească pentru a scoate la lumină elemente ale subiectivității auctoriale din sfera discursului științific. În pofida faptului că acest tip de discurs tinde mai cu seamă să contureze o serie de perspective bine delimitate asupra cunoașterii științifice, ca reflectare fidelă a unor realități pragmatice, am abordat această investigare discursivă plecând de la premisa că orice creator de literatură de specialitate operează cu tipuri de texte în care se regăsește sau în care vizează să-i inițieze pe interlocutorii săi. Astfel, orice text din literatura de specialitate poartă amprenta directă a celui care l-a creat, originalitatea abordării discursive fiind evidentă din alegerea și construirea demersului de investigare discursivă.

Ca exemplificare a unor realități discursive, mărturie a existenței acestei amprente personale în literatura de specialitate, ne-am ales ca eșantioane de analiză discursivă o serie de fragmente de texte din literatura de specialitate cu caracter botanic și forestier, respectiv volumul semnat de profesorul Ion Simionescu, *Flora Romîniei*, ediția a III-a, apărută în 1961, cele două ediții anterioare fiind publicate în 1939 și 1947. Profesorul Ion Simionescu (1873-1944) a fost unul dintre cei mai remarcabili oameni de știință și de cultură, un mare profesor

BDD-A22011 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:51:48 UTC)

român care a predat atât la Universitatea din Iași, cât și la Universitatea din București. Ca model de cultură și de profesionalism pentru o întreagă generație de cercetători care s-au dedicat studieriii disciplinelor științifice precum botanica, geologia și paleontologia.

Studiile publicate de Ion Simionescu au constituit vreme îndelungată un punct de reper pentru aceste discipline, oferind corpusuri de analiză generoase pentru o pluralitate de domenii de activitate, atât datorită frumuseții scriiturii, cât și acurateței informațiilor furnizate. În scrierile sale, Simionescu a reușit cu măiestrie să împletească armonios aspectele reale, obiective, abstracte ale noțiunilor prezentate cu un soi de umanism care a depășit, deseori, sfera literaturii de specialitate, ancorând-o într-un prezent al istoriei, culturii, civilizației, folclorului etc.

Capacitatea discursivă auctorială de a construi informații în care să pună laolaltă elemente ale obiectivității și ale subiectivității în discurs științific ne-a determinat să constituim anumite piste comune de analiză pentru diferite abordări discursive. Pentru o mai bună lectură a eșantioanelor de corpus selectate, am optat pentru folosirea normelor ortografice actuale, fără să intervenim asupra conținuturilor discursive.

Din punct de vedere al unei prime abordări globale a textului lui Simionescu, am observat că este interesantă alegerea auctorială pentru demersul de structurare a conținuturilor cu caracter științific. Astfel, prefața semnată de prof. Miltiade Filipescu, membru corespondent al Academiei R.P.R., este urmată de o serie de capitole și subcapitole construite coerent și progresiv din punct de vedere al abordării tematice: *Prin păduri (Stejărișul, Făget, Brădet), Locuri deschise (Pe vârf de munte, Prin fânețe, Ogoare, haturi și miriști, Stepa, Drumuri și locuri virane, În lungul și latul Dobrogei), Pe lângă ape dulci (De-a lungul unui curs de apă, În jurul unui lac, Turbării, Prin sărături), Terenuri cultivate (Ogoare, Prin livezi, vii și grădini cu zarzavat, Prin parcuri și grădini, Grădinile din sat)* și *Plante din casă*.

Așadar, o incursiune clară și bine structurată în sfere concrete ale cunoașterii de tip botanic și forestier. Încă de la bun început, construirea perspectivei auctoriale asupra demersului de prezentare a conținuturilor informaționale s-a concentrat pe o alăturare inedită de obiectivitate și de subiectivitate, prin imagini în care latura umanistă a cercetătorului științific își atribuie un loc aparte în carte. De pildă, nu putem trece cu vederea că profesorul Simionescu face apel la scrieri din literatura română pentru a-și începe demersul științific. Remarcăm că, în capitolul „Primăvara a sosit", deschis printr-o strofă a Otiliei Cazimir - „Azi am văzut întâia rândunică/O slovă ascuțită, subțirică,/Cu care mâna nu-știu-cui/Înseamnă pe albastrul vântului/Că jos e primăvară" (p.6) – elementele de poeticitate par să introducă cititorul într-o lume de basm, cu veleități romanești, nicidecum într-o lucrare integrată în sfera literaturii de specialitate. Încă din primele rânduri, discursul pare impregnat cu imagini vizuale și sonore, olfactive, dar și cromatice, o poartă deschisă către un context discursiv aparte. Astfel, Simionescu scrie: „Mantaua de zăpadă ce acoperea câmpurile prinde a se subția, de rămân de sub ea dâmburile ca niște spinări înnegrite. Se topește văzând cu ochii, păstrându-se mai îndelung în umbra îndoiturilor de teren, până ce ploile de primăvară curăță câmpurile și de spuma omătului. Pe cerul senin șiraguri de cocori, ca niște cârlige, în treacăt spre țările nordice, anunță primăvara: Cra-cra-cra. În limba lor cheamă la muncă pe oameni ca și lumea întreagă de ființe". (*idem*)

Această alegere locutorială este susținută și continuată în capitolul intitulat „Prin păduri"care, la rândul său, este deschis de altă o poezie, semnată de Mihai Eminescu: „Împărat slăvit e codrul,/Neamuri mii îi cresc sub poale,/Toate înflorind din mila/Codrului, Măriei Sale" (p.33). De altfel, atât Otilia Cazimir, cât și Mihai Eminescu vor constitui figuri poetice la care se va face referire și în alte rânduri, atunci când autorul va ilustra denumiri ale unor plante sau ale unor specii de arbori, de-a lungul paginilor volumului care reprezintă sursa noastră de exemplificare a elementelor de natură subiectivă în discursul științific: Otilia Cazimir „Țărâna verii pe sfârșit/Prin crângul gol, în fiecare an,/Întinde-n soare pâlnii

BDD-A22011 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:51:48 UTC)

otrăvite,/Brânduşe, flori subţiri de porţelan.” (p.63) şi M. Eminescu „O, priviţi-i cum visează/Visul codrilor de fagi…” (p.46) sau „Eu pe-un fir de romaniţă/Voi cerca de mă iubeşte.” (p.122)

Este interesantă alegerea profesorului Simionescu de a apela la nenumărate figuri de stil în descrierile ştiinţifice operate în volumul menţionat anterior, la imagini de o poeticitate aparte. Vom reda numai câteva dintre fragmentele de text decupate care abundă în asemenea elemente:

T1 - „Arborii sunt prudenţi, nişte bătrâni cu experienţă. Nu le-ar folosi să-şi crape mugurii prea devreme, ca să scoată la iveală plăpândele frunzuliţe, căci toanele Crivăţului, mânios că i se sfârşeşte domnia, ar nimici în câteva ore speranţa de un an. Aprilie e înşelător, iar bruma nu rar cade şi acum degerând florile pripite, înnegrind frunza de fag. În schimb, sub scutul lor apărător, arbuştii ori plantele mai mărunte se grăbesc să-şi încerce norocul şi din altă pricină”. (p.12)

T2 - „E frumoasă şi plină de farmec pădurea de fag vara. E tablou neîntrecut de bogat în culori, înspre toamnă. Codrii de fag par nori împurpuraţi lăsaţi pe coasta dealurilor. De cum le pişcă bruma, frunzele, foarte simţitoare la frig (de aceea fagul înfrunzeşte relativ târziu), se schimbă la faţă: devin gălbui, apoi ca bronzul, cu tot soiul de nuanţe. Codrii ruginesc, până când gerul mută foile de aramă pe pământ, aşterne un covor ce ţine cald plantelor de primăvară”. (p.47)

T3 - „Flacăra ce pâlpâie se vede din depărtare chiar în lumina zilei. Multe plante au florile roşii ca să fie zărite de insecte. Este însă roşu şi roşu, de la culoarea sângelui închegat bătând în negru şi culoarea răsurii bătând în alb. Natura pe toate le îmbină, adesea pe o petală din floare, mai meşteşugit decât pictorul cel mai iscusit”. (p.127)

Cele trei texte prezentate mai sus reprezintă o mică incursiune în discursul lui Simionescu, fiecare pagină a volumului putând constitui un teren generos pentru analiza subiectivităţii şi a poeticităţii în discurs. Autorul nu se limitează la o simplă descriere poetică a realităţilor aparţinând sferei botanicii şi silviculturii, ci strecoară cu dibăcie elemente care aduc mărturie directă asupra personalităţii sale ca om de cultură, prin referiri la diferite spaţii culturale. Diverse pasaje din volum amintesc de figuri mitologice, prezintă anumite interferenţe culturale şi istorice care vin să susţină şi să valideze legitimitatea discursului prezentat. Figuri precum Medeea, Ludovic, Napoleon, ş.a. intervin în text ca exemple menite să asigure pertinenţă şi semnificaţie realităţilor enunţate:

T4 - „Tot otrăvitor este *omagul* (*Aconitum toxicum*). Stă nesupărat de nimeni, căci toată planta e otrăvită cu aconitină, care chiar ca medicament nu poate fi luată decât un sfert de miligram de mai multe ori în 24 de ceasuri. Medeea, se zice, din această buruiană şi-a preparat otrava. Mieii neştiutori, primăvara, în zburdălnicia lor, dacă pun gura pe o frunză de omag, repede-repede mor”. (p.85)

T5 - „Adus de spanioli în Europa prin 1550, multă vreme n-a fost crescut decât ca o curiozitate, prin grădini, fiind socotit ca otrăvitor, apoi bun numai pentru vite. Abia din 1770, în Germania, a fost plantat pentru hrana oamenilor, iar în Franţa, sub domnia lui Ludovic al XVI-lea, într-un an de foamete, a fost folosit printr-un şiretlic imaginat de Parmentier. Un lan plantat cu cartofi era păzit ziua de soldaţi. Sub îndemnul curiozităţii şi al foamei, locuitorii furau noaptea cartofi. Aşa s-a văzut că sunt hrănitori şi neotrăvitori”. (p.279)

T6 - „Sfecla de zahăr este o varietate de *sfeclă de nutreţ* (*Beta vulgaris*). Ea a fost căpătată de om din nevoie. Pe vremea lui Napoleon, când porturile au fost blocate de englezi şi astfel nu s-a mai putut aduce zahăr de trestie, s-a revenit la observarea chimistului german Markgraff, din 1747, că sfecla conţine zahăr. Astfel a luat fiinţă prima fabrică de zahăr (1801) din sfeclă, în Silezia inferioară”. (p.280)

Demn de remarcat este interesul direct al autorului pentru ca interlocutorul să se simtă parte a realităţilor descrise cu atâta minuţiozitate, ca el să devină un „personaj” în lectura pe

BDD-A22011 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:51:48 UTC)

care o realizează. Astfel, folosirea adresabilității directe, a fenomenului de polifonie discursivă, precum și construirea discursului cu elemente specifice modului de organizare discursiv enunțiativ, toate aceste mărci ale subiectivității auctoriale pot fi observate, cu ușurință, în eșantioane discursive de tipul următor:

T7 - „Oricât te-ai osteni culegând flori de pădure, într-o zi de primăvară, nu termini așa ușor. Una te cheamă prin culoare, alta prin frumusețea ori gingășia ei totală. *Poama-vulpii* (*Paris quadrifolia*) te ademenește prin originalitatea înfățișării. E una dintre cele mai răspândite de la noi, aflându-se la șes, ca și pe vârful Ceahlăului" (p.20)

T8 - „La munte piatra e la față. Te minunezi de unde-și scoate hrana voinicul ce poate crește înalt și de 40 m. Semnul trudei de a învinge piatra îl arată rădăcinile zvârcolite ca niște șerpi ce-și caută ascunziș. Nu se adâncesc, căci n-au cum. Se vâră printre crăpăturile pietrelor, le cuprind să nu se năruie. Îți fac impresia unor brațe vânjoase cu care se ține de stânci. Ai zice că piatra și arborele sunt una." (p.74)

T9 - „Nimic nu poate fi mai atrăgător și mai mulțumitor sufletește decât o fâneață înflorită, în toiul dezvoltării ei. Abia ai pășit sfios spre marginea câmpului cu flori și uiți de vreme, pierzi noțiunea de timp și distanță. O floare te cheamă spre ea prin culoare ori miros. Alături alta ți se pare mai boghioasă, mai frumoasă, ori te ademenește una de mai încolo prin mirosul ei delicat" (p.114)

În egală măsură, acest tip de adresabilitate directă pare să devină uneori o formă de adresare cu caracter retoric: „Se strică vremea? Grija cea dintâi a plantei e să-și cruțe munca. Foile albe se strâng; închid gura florii să nu se verse polenul degeaba." (p.15); „Se poate o minunăție mai mare? Totul e cu socoteală. Rodul-pământului ademenește insecta, o ține prizonieră cât trebuie să-i deschidă drumul spre lumină după ce și-a atins ținta". (p.25); „Ce a făcut-o pe albină să știe unde e deschiderea gurii, când totul e zăvorât, ca și când planta ar vrea să serbeze nunta în taina florii închise? Buza de jos, tocmai la intrarea în gura florii, este colorată cu o pată purpurie, socotită ca semnul înțeles de insectă că pe acolo se trece la nectar" (p.168)

Frumusețea textului scris de Ion Simionescu este susținută și de mici intervenții de tip folcloric în paragrafele în care descrie anumite specii de plante. După cum am putut constata existența unor referiri de ordin intercultural, trebuie să amintim și despre ilustrările folclorice pe care autorul le operează la nivel discursiv, aducând textului un plus de savoare și de farmec: „Foaie verde de pe fag,/Am un drăguț ca un brad" (p.48), „Foaie verde tulipin,/După nor îi și senin,/După dragoste-i suspin" (p.56), „Arză-te focul, pădure,/Să nu crească atâtea mure,/Că toate murele tele/Parcă-s ochii puicii mele" (p.68), „Maică, când m-ai legănat,/Maică, rău m-ai blestemat:/În leagăn mi-ai pus neghină/Să nu am în veci hodină" (p.148), „Frunză verde foi de nalbă,/Răsai lună mai degrabă" (p.189), „Frunză verde troscoțel,/Mi-a trimis badea inel/ Să-mi stâmpăr dorul cu el" sau „Frunză verde lobodă/Gura lume-i slobodă" (p.191), „Frunză verde odolean,/Câte zile-s într-un an/Toate le petrec cu-alean" (p.247), „Frunză verde busuioc,/Fă-mă mamă cu noroc/Și m-aruncă-n foc" (p.343), „Am un drăguț de Vălean,/Cu peană de măgheran" sau „Mândră, când oi muri eu,/Vino la mormântul meu/Și-mi seamănă măgheran…" (p.345)

Dincolo de ilustrarea acestor aspecte care reflectă în mod direct prezența constantă a mărcilor subiective din discursul profesorului Ion Simionescu, am remarcat și existența unei abordări diferite în această ediție a volumului apărut în anul 1961. Ne referim la observațiile care apar în notele de subsol ale textului, care, la rândul lor, ar putea constitui o nouă abordare discursivă a textului inițial. Implicarea colectivului redacțional care s-a preocupat de această ediție este evidentă în diferite momente discursive, prin completări de natură obiectivă, prin mobilizarea funcției metalingvistice a discursului și prin intervenții care raportează anumite eșantioane de text la „autor" sau la „Ion Simionescu":

BDD-A22011 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:51:48 UTC)

T10 - „Marcotajul de care amintește autorul este un tip de înmulțire vegetativă a plantelor. Metoda constă în înrădăcinarea ramurilor unei plante, care nu au fost detașate de planta-mamă" (p.68) / „Cum se vede însă în continuare, autorul arată că din spor nu rezultă direct feriga, ci protalul, feriga formându-se din oul rezultat din unirea gameților […]" (p.69) / „Imaginea descrisă de autor se referă la ogoarele micilor gospodării individuale din trecut" (p.138)

T11 - „Cele afirmate de I. Simionescu sunt adevărate pentru perioada de dinaintea celui de-al doilea război mondial" (p.37) / „În trecut haturile despre care amintește I. Simionescu în acest capitol simbolizau proprietatea individuală asupra pământului, mica gospodărie țărănească" (p.137) / „Cele arătate de I. Simionescu reflectă situația agriculturii din România burghezo-moșierească" (p.304) / „Afirmația lui I. Simionescu este astăzi mai actuală ca oricând" (p.262)

Aceste intervenții la nivel discursiv aparțin unor specialiști care nu contestă veridicitatea afirmațiilor auctoriale, ci aduc un plus de informație necesar pentru a sublinia obiectivitatea descrierilor realizate de Simionescu, obiectivitate care, deseori, se ascunde printre figuri de stil și trimite la folclor sau la alte realități socioculturale.

III. Concluzii

Demersul nostru de cercetare pe care l-am ilustrat punctual prin decuparea și construirea unor eșantioanele de corpus discursiv aparținând literaturii de specialitate, respectiv domeniului botanic și forestier, a vizat abordarea discursului științific dintr-o perspectivă discursivă care să reflecte faptul că orice creator de literatură, fie ea și tehnică, își pune amprenta asupra textelor create și operează cu o serie de alegeri discursive care îl definesc ca personalitate.

Am investigat câteva fragmente de text selectate dintr-o lucrare de specialitate percepută și validată ca reper în cercetarea aferentă domeniilor amintite, încercând să exemplificăm anumite caracteristici ale subiectivității auctoriale în manifestarea discursivă. Am constatat că literatura de specialitate nu se definește strict ca o sferă rigidă și lipsită de mărci subiective, limitându-se la descrierea obiectivă a unor realități, ci se oferă cercetării și ca un câmp de investigare discursivă cu totul aparte. Realitățile științifice pot fi prezentate și într-o formă subiectivă, mobilizând în discurs referențialul și emotivitatea, depășind parametrii standardizați ai uniformizării și uniformității specifici discursului științific.

Fără îndoială, această sumară incursiune discursivă în textele scrise de profesorul Ion Simionescu nu reprezintă altceva decât o invitație adresată, deopotrivă, cercetătorilor din domeniile tehnic și umanist de a pătrunde într-un macrounivers cognitiv generos și pasionant în care fiecare își poate folosi instrumentarul conceptual de care dispune pentru a oferi și altor interlocutori noi viziuni asupra unor realități care nu trebuie închise între paginile unei cărți, ci exploatate cu interes.

Notă: Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul "SOCERT. Societatea cunoașterii, dinamism prin cercetare", număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/132406. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Investește în Oameni!

BDD-A22011 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:51:48 UTC)

Repere bibliografice

1. Charaudeau, P., Maingueneau, D. (coord.), *Dictionnaire d'analyse du discours*, Seuil, Paris, 2002.
2. Rovenţa-Frumuşani, D., *Analiza discursului - ipoteze şi ipostaze*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.
3. Simionescu, I., *Flora Romîniei*, Editura Tineretului, București, 1961.

BDD-A22011 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:51:48 UTC)